

GRAFIČKA KULTURA ANTE KATUNARIĆA

UDK: 76 Katunarić, A.
Primljeno: 8. 10. 2012.
Izvorni znanstveni rad

Dr. sc. FRANO DULIBIĆ
Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za povijest umjetnosti
Ivana Lučića 3
10000 Zagreb, HR

Ante Katunarić bio je svestrana ličnost koja je obilježila međuratno razdoblje grada Splita. Djelovao je ne samo kao likovni umjetnik nego i kao novinar, književnik, glazbenik, pedagog, fotograf i sportaš. U ovom radu razmatraju se manje poznati detalji Katunarićeva prinosa na području grafičke djelatnosti u širem smislu, od ilustracije do grafičke opreme humorističkog časopisa Duje Balavca koja uključuje i reklame, te ga se promatra u lokalnom kontekstu. Iznosi se hipoteza da je knjigu Pregršt šušnja Vicka Mihaljevića uz Katunarića i Meneghella Dinčića ilustrirao i autor knjige Vicko Mihaljević. Katunarićev opus od stotinjak grafika u različitim tehnikama svojim likovnim svojstvima nadilazi slabije vrednovan prinos slikarstvu.

Ključne riječi: Ante Katunarić, Split, karikatura, grafika, Duje Balavac

Ante Katunarić (Split, 11. siječnja 1877. - 2. svibnja 1935.) ne pripada dalekoj prošlosti, no ipak je nemoguće rekonstruirati mnoge detalje iz njegova burnog života, a zbog toga je i otežana interpretacija njegova djela. Nepotpuni, nesigurni ili nepostojeći podaci o Katunarićevim boravcima ili putovanjima izvan Splita, o kontaktima s talijanskim ili nekim drugim umjetnicima, o

knjigama ili inozemnim novinama i revijama koje je čitao – svi ti izvori koji bi mogli pomoći u interpretaciji njegova djela, ostaju samo u području hipoteza. Ante Katunarić nije bio samo slikar. Njegov karakter jedinstvena je pojava u povijesti grada Splita, osobnost koja je proizišla iz splitskog mentaliteta te istodobno *spiritus movens* koji je mijenjao taj mentalitet šireći mu horizonte različitim sadržajima.

Moguće je da je talent za likovno izražavanje bio podloga za sve kreativne Katunarićeve potencijale, ali Katunarić je ostavio traga i u književnosti, pišući pjesme, pripovijetke i komedije, u novinarstvu kao pokretač i urednik legendarnog *Duje Balavca*, u glazbi svirajući nekoliko instrumenata te uvodeći jazz-glazbu na splitsku scenu, u sportu promovirajući tada za Split nove sportove poput mačevanja, biciklizma i nogometa te baveći se i fotografijom kojom je dokumentirao vrijeme, ljude i prostor u kojem je živio.¹ Doista je teško nabrojati sva područja u kojima je Ante Katunarić djelovao i ostavio trag, ali u ovom tekstu fokus ćemo zadržati na njegovu prinosu grafičkoj kulturi Splita kroz njegovo bavljenje ilustracijom, grafičkom opremom i grafičkim tehnikama. Zanemarenog Katunarića iz *sjene* su izvukli retrospektivna izložba održana u Splitu između prosinca 2006. i siječnja 2007. godine te znanstveni skup *Ante Katunarić i Split 1900. – 1935.* održan 2008. godine; nažalost, rezultati tog skupa nisu nikada objavljeni u zborniku.²

Fragmentarni podaci pružaju samo mogućnost za fragmentarnu biografsku skicu. Znamo da je nakon završene osnovne i srednje škole u Splitu upisao Umjetničku akademiju u Rimu 1892. godine te da je ondje 1896. položio stručni ispit.³ Iduću, 1897. godinu provodi u Chioggi s prijateljem Emanuelom Vidovićem, gdje su unajmili zajednički atelijer.⁴ Nakon povratka u Split Vidović ima atelijer u Lučcu (danas Petrova 24), a nakon njega tim se atelijerom neko vrijeme koristio i Katunarić. Nije poznato koliko često su Katunarić i njegova dva prijatelja, Emanuel Vidović i Virgil Meneghello Dinčić odlazili u Veneciju kako bi slikali venecijanske motive koji su se tada dobro prodavali domaćoj publici ili inozemnim gostima. Što je sve osim slikarstva Katunarić radio desetak godina, od 1898. do 1908. godine kada je bio glavni pokretač *Duje Balavca*, malo je poznato.

Jedno od rijetkih poznatih Katunarićevih djela povezanih s područjem ilustracije sa samog početka dvadesetog stoljeća njegovo je sudjelovanje u oblikovanju poznate knjige Vicka Mihaljevića - Neurastenicusa *Pregršt šušnja*, koja

je objavljena 1900. godine. Nema sumnje da je uz Meneghella Dinčića dio ilustracija i vinjeta u toj knjizi izradio Ante Katunarić, jer to dokazuje i zahvala autora u pjesmi *Mojim suradnicim* (str. 179-181). Dvojicu ilustratora teško je razlikovati prema rukopisu, a veći broj ilustracija pripada manje vještom crtaču gotovo amaterske razine. S obzirom da je nekoliko ilustracija slabe likovne kvalitete te djeluju amaterski, potpisana inicijalima *VM*, možemo pretpostaviti da se i autor knjige, Vicko Mihaljević, okušao i kao ilustrator, jer je rukopis likovno školovanog Virgila Meneghella Dinčića, uza sve slabosti, morao biti kvalitetniji. Za ilustracije Vicka Mihaljevića ne samo da vidimo razliku u slabijoj crtačkoj vještini nego i izrazitu sklonost variranja tada u Europi popularnih likova Maxa i Moritza slavnog Wilhelma Buscha, jer njegovi likovi splitske dječurlije izrazito podsjećaju na Bushove likove. Stoga ostaje problem utvrđivanja autorstva preostalih, mnogo kvalitetnijih, izrazito secesijskih ilustracija Virgila Meneghella Dinčića i Ante Katunarića te njihovog sudjelovanja u stvaranju konačnog izgleda knjige uz Tonka Lovrića, kojem autor također zahvaljuje u već spomenutoj pjesmi *Mojim suradnicim*. Bez obzira čiji je udjel bio dominantan, ova knjiga pokazuje tadašnju težnju k povezivanju slike i teksta u zajedničku cjelinu, tadašnje dosege grafičke kulture u Splitu, dosege koji su težili standardima uobičajenim u čitavoj Europi.⁵

Među nepoznanicama o Katunariću ostaje pitanje koliko je dobro poznao europske časopise onog vremena. Je li imao u rukama talijanske humoriističke časopise kao što su bili *Il Pasquino*, *Il Fischietto*, *La Rana* i mnoge druge, od kojih su u nekima dominirale portretne karikature kao i u *Duji Balavcu* kojem je Katunarić bio urednik od prvog do posljednjeg broja:⁶ S obzirom na njegov boravak u Italiji pretpostavljamo da je dobro poznao talijanski tisak, a pouzdano znamo samo da je poznao münchenski *Simplicissimus*, jer se jedna karikatura u *Duji Balavcu* iz 1908. izravno odnosi na taj časopis.⁷

Već u prvom broju *Duje Balavca*, koji je jedini izišao u velikom formatu, Katunarić najavljuje da će objavljivati reklame. Nakon što se od drugog broja ustalio u formatu nešto većem od A4, *Duje Balavac* od 1908. do 1912. godine izlazi u opremi koja je karakteristična za europske secesijske časopise tog razdoblja kakvi su tiskani u raznim gradovima Austro-Ugarske, Njemačke, Francuske i Italije. Katunarić je uspješno prenio takav grafički predložak na *Duju Balavca*. To je vidljivo od zaglavlja preko karikatura koje često zauzimaju polovicu površine stranice te grafičke dekoracije u vidu linija i vitica

koje uokviruju karikature, do korištenja secesijskih slova kao i oblikovanja reklama na kraju lista. Na temelju rukopisa možemo pretpostaviti da ih je on također i crtao i dekorativnim grafičkim oblikovanjem okvira opremao. Svi secesijski dekorativni elementi (koji su se tada mogli kao predlošci nabaviti u svojevrsnim priručnicima za grafičko oblikovanje) upućuju na kasnu secesiju, u kojoj florealna, odnosno organska ornamentika postaje sve stroža i sve više geometrizirana te ju je ponekad teško razlikovati od dekorativnih elemenata *art deco* dizajna.

Reklamama u *Duji Balavcu* između 1908. i 1912. godine treba posvetiti nešto više pozornosti jer su često opremljene crtežom i bolje od mnogih drugih povijesnih izvora svjedoče o modi i suvremenim trendovima i potrebama onodobnoga splitskog građanskog sloja.⁸ Katunarić je u mnogim prilikama isticao sve što su suvremena tehnologija, moda i način življenja donosili te je na taj način u mnogim elementima Split bio vrlo brzo upoznavan s europskim najsuvremenijim tehnološkim dostignućima ili modnim trendovima. Kraj izlaženja prve faze *Duje Balavca* 1912. godine poklapa se s Katunarićevim zapošljavanjem na splitskoj Klasičnoj gimnaziji, na kojoj je radio sve do umirovljenja.

Osim što je bio jedan od pokretača *Duje Balavca*, Katunarić je čitavo vrijeme i glavni urednik, glavni autor tekstualnih priloga, a nema nikakvih podataka ni naznaka da bi itko drugi mogao biti autor grafičkog oblikovanja tog časopisa osim Ante Katunarića. Zanimljivo je primijetiti da *Duje Balavac*, časopis koji je bio posvećen literarnom i likovnom humoru, odnosno karikaturi otkriva da Katunarić nije bio sklon likovnom izražavanju karikaturoom te je tijekom čitavog izlaženja lista objavio samo jednu karikaturu. Da je doista bio *spiritus movens Duje Balavca*, slikovito je opisao Božo Lovrić (1916.), a potvrdio Zdravko Mužinić (1973.).⁹ Godine 1927. Ante Katunarić i Marko Uvodić bili su urednici dvaju brojeva *Splitskog krnjevala*. O značenju humorističkog časopisa *Duje Balavca* među ostalima pisao je Duško Kečkemet još 1951. godine (objavljeno 1959.) u monografiji o Emanuelu Vidoviću, istaknuo ga je i Josip Horvat u *Povijesti novinstva Hrvatske* (1962.) te Božidar Novak u knjizi *Hrvatsko novinstvo u 20. stoljeću* (2005.), koji je list kvalificirao kao *kvalitetan i superioran po mnogim karakterističnim priložima* te da je bio *uzorom satiričkim i humorističkim listovima koji su kasnije izlazili*.¹⁰

Jedini Katunarićev crtež objavljen u *Duji Balavcu* prikazuje Emanuela Vidovića (*Duje Balavac* 1908., br. 3, str. 6). Vidović stoji u svom karakterističnom

stavu, sa zamišljenim, umornim pogledom, bujne kose i neobrijane brade, s paletom i kistovima u ruci i djetetom koje mu se igra između nogu. Katunarić je prikazao Vidovićeve karaktere na živ i izrazito realističan način, i da nema dvoje djece kraj Vidovićeve nogu dok on pokušava koncentrirano slikati, vjerojatno ne bismo ni naslutili da se možda radi o karikaturi. Katunarićev crtež koncentriran je na Vidovićevo lice i s iznimnom pozornošću nastoji proniknuti u bit Vidovićeve karaktera, kroz čiju se utonulost u misli može nazrijeti izrazito maštovita i produhovljena osobnost, što je na izniman način uspijevao prenosi na svoja platna.¹¹ Zanimljivo je da se Katunarić nije posvetio karikaturi, a karikatura mu je bila neprestano bliska: jer je pokrenuo humoristički časopis, jer je bio okružen prijateljima karikaturistima, jer je bio blizak karikaturi i u pisanoj riječi.

Nakon prestanka izlaženja prve serije *Duje Balavca* godine 1912. Katunarić se zaposlio kao učitelj vještina i profesor crtanja na splitskoj Realnoj gimnaziji i Klasičnoj gimnaziji. Zdravko Mužinić u svojoj studiji o Katunariću navodi mišljenje Krune Prijatelja da je Katunarić *bio dobar likovni pedagog, nastavnik koji je đaka znao animirati i uputiti ga u predmet*.¹² Koliko je Katunarićeva grafička kultura utjecala na brojne generacije, treba tek istražiti među svjedočanstvima njegovih đaka.

Kada *Duje Balavac* ponovno počinje izlaziti godine 1921. nakon devet godina stanke, Katunarić ponovo koristi staro, prepoznatljivo zaglavlje, reklame objavljuje u jednostavnije ornamentiranim okvirima, a dio s tekstovima i karikaturama u velikoj je mjeri grafički pročišćen, pojednostavnjen, odnosno moderniziran, što je u skladu s tendencijama grafičkog oblikovanja u Europi dvadesetih godina. Primjetna je stalna težnja grafičkom osuvremenjivanju. U reklamama sada izbjegava florealnu ornamentiku i koristi sve češći geometrijski pravilan i jednostavan okvir, a ilustracije za reklame, osim poneke ponovljene iz ranijih godišta, vrlo su rijetke. U posljednjim brojevima reklame nestaju osim reklame za Cinkografiju Društvene tiskare u Splitu, koja je objavljivana preko čitave stranice. Katunarić očito ima uvid u tadašnje suvremene grafičke trendove jer iz broja u broj postiže sve veću pročišćenost, unutar koje uspostavlja vrlo dobar odnos slike (odnosno karikature) i teksta te se na taj način, crtežima i grafičkim oblikovanjem, približava karakteristikama *art decoa*.

Obilježja *art decoa* izrazita su i u karikaturama izvrsnog Antuna Zuppe, a imamo li u vidu crteže Anđela Uvodića i Ive Tijardovića, tada se zaokružuje

iznimno zanimljiva i u pojedinim trenutcima vrlo kvalitetna, a dosad potpuno zanemarena, mala Splitska *art deco* scena.

Posebno pitanje predstavlja zagonetka zašto čitavo vrijeme izlaženja *Duje Balavca* Katunarić u tolikoj mjeri inzistira u orijentaciji lista na portretnu karikaturu. U to vrijeme u većini srednjoeuropskih časopisa dominira situacijska karikatura, pa tako i u zagrebačkim *Koprivama*, koje su pokrenute dvije godine prije *Duje Balavca*. Bez izravnog pisanog dokumenta odgovor na to pitanje nikada nećemo sa sigurnošću moći dobiti. Možemo samo postavljati hipoteze o talijanskim uzorima, ili o onodobnom Splitu koji je bio okrenut vlastitom rastu, jer je bio politički, ekonomski, a u određenoj mjeri i kulturno odvojen od središnje Hrvatske, Splitu koji je iznimnom brzinom rastao, što se reflektiralo u arhitekturi i urbanizmu, gradu koji je činio velik broj ljudi koji su se međusobno poznavali, Splitu u kojem su svakodnevni međuljudski odnosi bili mjera svih stvari, Splitu u kojem je čovjek sugrađanin bio u središtu zanimanja, gradu u kojem su ljudi između svojih poslova nastojali svaki trenutak života iskoristiti za druženje, zabavu, veselje i smijeh, što neki nastoje činiti i danas. Stoga je pojedinac i njegov karakter u *Duji Balavcu* najdominantnija tema. Splićani su znali što se u svijetu događa, bili oduševljeni novim tehnološkim dostignućima, ali su bili okrenuti sebi, i nisu imali interesa da postanu dio svjetske scene, nego su Katunarić i njegovo društvo bili posvećeni neprestanom obogaćivanju splitskog identiteta, koji je nadovezivan na bezbrojne tradicionalne elemente iz prošlih stoljeća.

Baveći se tako raznorodnim djelatnostima, nije se Ante Katunarić nikada mogao potpuno posvetiti slikarstvu, često ga je zanemarivao i zaostajao u razvitku slikarske vještine. Tako je Duško Kečkemet prokomentirao Katunarićev odnos prema slikarstvu, no nakon Prvoga svjetskog rata ističe Katunarićevu posvećenost grafici, posebice motivima starog Splita.¹³ Dok su kritike Katunarićeva slikarstva i za njegova života bile uglavnom intonirane tako da je ono vrednovano slabije od njegovih dalmatinskih suvremenika, Katunarićev grafički opus od stotinjak grafika dobivao je pozitivniji odjek, a takvu valorizaciju možemo zadržati i danas. Koliko se Katunarić posvećivao crtežu i grafici u vrijeme studija u Rimu, vjerojatno nikada nećemo saznati, no njegovo značajnije posvećivanje grafičkim tehnikama u razdoblju između dva svjetska rata možemo povezati s komercijalnim učinkom. To također potvrđuje Kečkemet ističući kako je tadašnji građanski sloj mnogo lakše izdvojio sredstva za gra-

fiku nego za ulje na platnu, kao što su to činili i gosti iz drugih zemalja koji su tada posjećivali Split.¹⁴ Na Katunarićevim grafikama s motivima starog Splita realistično je prikazivan motiv; često je to ulica ili marina u sumrak, odnosno noćni prizor. Na tim grafikama naglašen je romantičan ili mističan ugođaj. No, uz solidnu kompoziciju motiva i grafičku tehniku, izostale su komponente koje bismo stilski mogli povezati s odjecima nekog stilskog pravca prve polovice dvadesetog stoljeća, a isto tako ne ističu se ni individualne značajke rukopisa po kojem bi bio prepoznatljiv. Tek u portretima i autoportretima koje je izveo u grafičkim tehnikama možemo mjestimice vidjeti odjeke ekspresionizma. Doživljaj ugođaja u krajoliku i psihološka izražajnost ličnosti u portretima (posebice je izražajan portret Bože Lovrića) svakako su Katunarićeve kvalitete o kojima bi se likovna kritika još pozitivnije izražavala da se autor više posvetio grafici, a manje ostalim aktivnostima koje su ga zaokupljale. Katunarićeva grafička kultura dio je kulture Splita između dva rata koja zaslužuje pozornost u kontekstu svog vremena i prostora, kao i cjelokupne hrvatske grafičke produkcije tog razdoblja. Spomenimo tek da i njegovo korištenje fotografije (koje sam izrađuje) kao pomoćnog sredstva pri izradi grafike (što je bilo uobičajeno u to vrijeme) također govori o njegovoj grafičkoj kulturi.

Od likovnog opusa koji uključuje i fotografiju kao i likovno opremanje časopisa, preko literarnog opusa sve do bavljenja glazbom, sportom ili karnevalima, Antu Katunarića treba sagledavati u njegovoj svestranosti i u duhu vremena koje je takvu svestranost toleriralo. Iako je zbog tjelesne mane od djetinjstva bio zakinut u kretanju, njegovo neumorno kretanje iz akcije u akciju bilo mu je najizrazitije karakterno obilježje. Spomenimo i jednu od Katunarićevih nenadmašnih osobina (prema svjedočanstvu Bože Lovrića), vještinu duhovite komunikacije sa sugrađanima svih staleža, koja potvrđuje misao da mu je svaki trenutak životne svakodnevice bio vredniji i važniji od svih likovnih ili literarnih postignuća, odnosno, svaka ljudska riječ ili duhovita misao za njega je zasigurno imala veću težinu od bilo kakvih materijalnih dobara.¹⁵

U razdoblju između dva svjetska rata postojao je tolerantan odnos prema svestranosti, u kojoj kao da se više željelo vidjeti različita znanja, vještine i šarm proistekao iz ideala renesansnog čovjeka, a manje se kritički osvrvalo na svestranost kao na površnost i svaštarenje. Zanimljivo je podsjetiti kako je Ante Katunarić imao pandan u Slavoniji u ličnosti Dragana Melkusa (1860.-

1917.), koji je svojom svestranom djelatnošću, unutar gotovo istih područja kao i Katunarić, obilježio umjetničku i kulturnu scenu Slavonije.¹⁶

Nemogućnost izvrsnosti u jednom području, nesklonost dugotrajnoj koncentraciji na jedno područje rada te golema životna energija pretočena u mnogobrojne raznovrsne aktivnosti kao i htijenje da doprinese i obogati kulturnu i sportsku scenu Splita obilježja su neobične ličnosti Ante Katunarića. Bilo je moguće nadmašiti Katunarića u pojedinom mediju u kojem se on okušao ili u nekom aspektu javnog djelovanja u kojem je sudjelovao, ali teško da je itko mogao biti tako aktivan pokretač i poveznica svega što se tada u Splitu događalo, odnosno, nije bilo osobe koja je više od Katunarića pridonijela lokalnom identitetu, stvaranju specifičnog karaktera kulturnog, duhovitog i sportskog duha grada Splita.

BILJEŠKE

- ¹ Širi kontekst splitske kulturne scene i detalje o porijeklu i drugim biografskim činjenicama donosi Duško Kečkemet u studiji objavljenoj u katalogu retrospektivne izložbe održane 2006./2007. godine u Splitu. U istom katalogu objavljena je i bibliografija o Katunariću. Duško Kečkemet: *Ante Katunarić*. Split 2006.
- ² Skup su organizirali Književni krug Split i Zavod za znanstveni i umjetnički rad HAZU Split 26. rujna 2008. godine.
- ³ Ante Katunarić (slikarov unuk): *Ante Katunarić (kratka biografija)*, u: *100 godina Duje Balavca*, Split 2008, 5-6.
- ⁴ Duško Kečkemet: *Emanuel Vidović*. Zagreb 2000, 36-37.
- ⁵ Kao jednu od mogućih pretpostavki možemo navesti i da je Vicko Mihaljević bio zamislio svoju knjigu kao potpuno autorsko djelo (tekstualno i likovno), no u likovnoj je dionici posustao i pozvao u pomoć Virgila Meneghella Dinčića i Antu Katunarića da dovrše započeto i pridonesu boljoj grafičkoj opremi knjige.
- ⁶ Je li poznavao rad Dubrovčanina Frane Branka Angelija Radovanija koji je u Veneciji studirao između 1899. i 1901. nedugo nakon spomenute splitske trojke, a koji je potom studirao i objavljivao u Austriji te 1909. u Milanu pokrenuo humoristički časopis *Diogenes* (1909.-1910.)?
- ⁷ Frano Dulibić: *Povijest karikature u Hrvatskoj do 1940. godine*. Zagreb 2009., 257.
- ⁸ Istraživanje povijesti reklama u Hrvatskoj tek je u početcima. Značaj i potrebu proučavanja povijesti reklama istaknula je Mislava Bertoša riječima *...kako više nije dovoljno samo objasniti kako reklama predstavlja ili odražava stvarnost, jer ona jest dio stvarnosti, djeluje u njoj i transformira ju...* Mislava Bertoša: *Jamči se za uspjeh kano i za neštetnost, O reklamnom diskursu iz sociosemiološke perspektive*. Zagreb 2008. 25.

- ⁹ *Najviše mu je priznanja donijelo urednikovanje 'Duje Balavca'. Skoro sve duhovitije stvari potječu iz njegovog pera. Nacrtao je i nekoliko karikatura koje su dosta uspjele, ali zato tekstom je skoro u svim brojevima neuporediv!* Božo Lovrić: Ante Katunarić. Savremenik, Zagreb 1916., br. 9-12, 397-400. Katunarićevu ulogu u *Duji Balavcu* potvrđuje i nepotpisani tekst objavljen 1958. u *Slobodnoj Dalmaciji*. Autor tog teksta među ostalim, smatra da je *'Duje Balavac' ... izvršio svoju određenu ulogu i u buđenju nacionalne svijesti i u nastojanjima da se talijanština zamijeni bar splitskim dijalektom; 50 godina splitskog humora i karikature. Slobodna Dalmacija, Split 1958., br. 4063, 3; O Katunarićevu književnom radu vidjeti: Zdravko Mužinić: Splitski umjetnik, novinar i književnik Ante Katunarić. Čakavska rič, Split 1973., br. 2, 123-138.*
- ¹⁰ Josip Horvat: *Povijest novinstva Hrvatske 1771-1939*. Zagreb 2003, 306 i 458; Božidar Novak: *Hrvatsko novinstvo u 20. stoljeću*. Zagreb 2005. 80-81.
- ¹¹ *Desetak godina kasnije, Anđeo Uvodić je načinio karikaturu Vidovića u istim okolnostima, ali osim što je Uvodić uspio prikazati Vidovićev lik mnogo smješnije (položaj tijela, pokret, karikaturno transformirana glava), Vidoviću u stvaralačkoj koncentraciji sada ne smeta jedno dijete, nego njih čak sedmero gnjave oca dok slika.* Frano Dulibić: *Splitski krug karikaturlista (1900. -1940.)*, Peristil, Zagreb 2003., br. 46, 131.
- ¹² Zdravko Mužinić: *Splitski umjetnik, novinar i književnik Ante Katunarić*. Čakavska rič, Split 1973., br. 2, 123.
- ¹³ Duško Kečkemet: *Ante Katunarić*. Split 2006. 5 i 15.
- ¹⁴ Isto, 17.
- ¹⁵ *On istupa kao pravi svjetski građanin i jednakim mirom razgovara s budalom kao i s priznatom veličinom, jednako zadirkiva u vlastelina kao i u pučanina, jer čovjek se nije rodio, koji bi njega smeo. Kad su mu sve lađe utonule, kad je od protivnika na oko pobijeden još mu ostaje šala, bezbrižna šala, što poput jednog vještog udarca iz floretta rani suparnika u najosjetljivije mjesto.* Božo Lovrić: *Ante Katunarić*. Savremenik, Zagreb 1916., br. 9-12, 398.
- ¹⁶ Dragan Melkus (Bektež kraj Požege, 28. 10. 1860. – Osijek, 5. 9. 1917.) pohađao Školu za umjetnost i obrt u Beču 1874.-1876., studirao slikarstvo na Likovnoj akademiji u Münchenu 1880.-84., kraće vrijeme boravio u Düsseldorfu i Parizu. Nakon studija nastavio je živjeti u Münchenu do 1892., kada se vratio u Hrvatsku te se zaposlio kao profesor crtanja na školama u Srijemskoj Mitrovici, Vukovaru i Osijeku. S Isom Velikanovićem kao urednikom pokrenuo je humoristički časopis *Knut* (1904.-1906.) u Srijemskoj Mitrovici, za koji je načinio niz iznimno kvalitetnih ilustracija i karikatura, te ga likovno opremao. U njegovu slikarstvu s velikim oscilacijama u kvaliteti dominiraju krajolici, mrtve prirode i portreti, a u likovnom izrazu osim elemenata akademskog realizma najčešće su najprisutnije značajke secesije. Melkus je bio osoba raznorodnih interesa jer se osim slikarstvom i ilustracijom bavio likovnom, kazališnom i glazbenom kritikom, pisao je eseje i feljtone te objavio dvije zbirke pripovjedaka. Od 1910. godine živio je i radio u Osijeku, gdje je aktivno sudjelovao u kulturnom životu grada, te je među ostalim bio i jedan od osnivača Kluba hrvatskih književnika u Osijeku. Za vrijeme Prvog svjetskog rata, 1916., u Osijeku je formirana građanska garda Donjega i Gornjega grada kojoj je kao zapovjednik imenovan Melkus. Brinuo se o javnom redu i miru Osijeka sve do 5. rujna 1917., kada je umro.

ANTE KATUNARIĆ: A GRAPHIC ARTIST

Summary

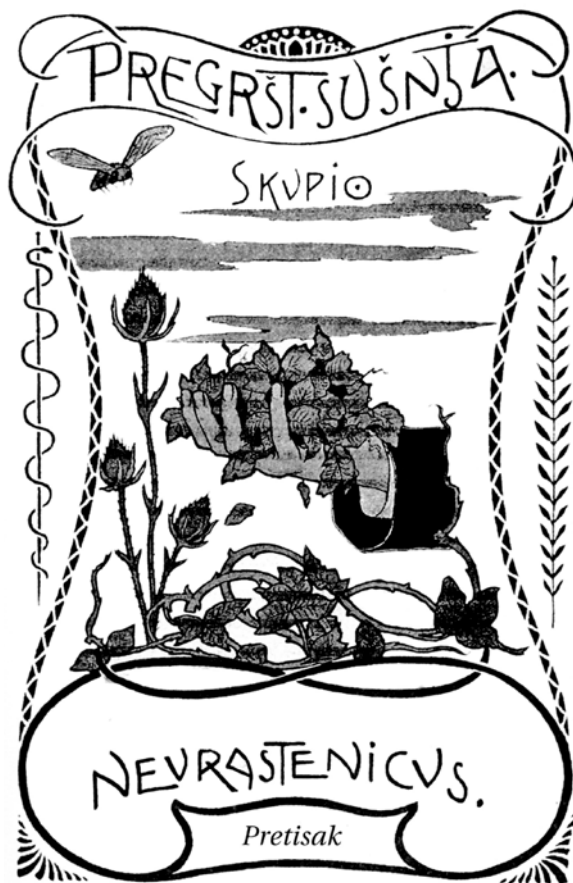
The Split-born artist Ante Katunarić (11th January 1877 – 2nd May 1935) finished both primary and secondary school in Split and enrolled at the Academy of Arts in Rome in 1892. He graduated from the academy in 1896. In 1897, he moved to Chioggia, where he and his friend, Emanuel Vidović, rented an atelier. With his illustrations, Ante Katunarić contributed to the creation of the famous book by Vicko Mihaljević-Neurastenicus entitled *Pregršt Šušnja*, that was published in 1900. Another famous artist of the time, Meneghelo Dinčić, also contributed with illustrations to the creation of this book. Some of the illustrations in the book were made by an amateur artist: it might have been the author of the book himself, Vicko Mihaljević, as revealed by the signature initials VM. There is an apparent difference in quality between illustrations made by the artists and the author of the book: Mihaljević's illustrations were made under the influence of the famous illustrator of the time, Wilhelm Busch. Mihaljević's illustrations of children from Split were made in the same artistic manner as the two famous characters created by Busch, Max and Moritz.

Another fact about Ante Katunarić is yet to be revealed, and that is to what extent his artistic work was under the influence of other caricaturists of the time. It is still unknown whether he was familiar with then renowned Italian magazines, such as *Il Pasquino*, *Il Fischietto*, *La Rana*, that featured a large number of portrait caricatures. What is known, however, is that A. Katunarić was not only familiar with the Munich magazine *Simplicissimus*, but was also the editor of *Duje Balavac*, the renowned local magazine that featured portrait caricatures by many significant Split-based caricaturists.

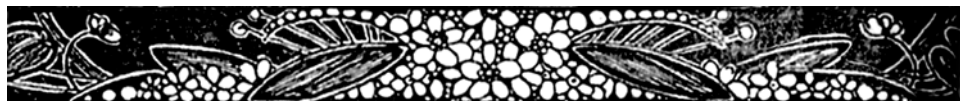
Katunarić's prints were characterised by the specific environmental atmosphere and psychological expressiveness of portrayed individuals. His artistic style would have been more distinct had he invested more time in his artistic production. Instead, a significant portion of his time was spent on other activities. Katunarić's graphic culture makes an integral part of not only the graphic culture of Split, but also of the Croatian graphic culture in the period between the two world wars. His creative production of prints involved taking and making photographs, which also contributed to his specific artistic style.

Ante Katunarić was indeed a versatile artist: he made photographs, contributed to a magazine with numerous illustrations, composed music and participated in sports activities. His artistic versatility should be considered within the broader context of his own time.

Slika 1. Naslovnica knjige
Vicka Mihaljevića Pregršt
Šušnja, Split, 1900.

Slika 2. Ilustracija iz knjige Vicka Mihaljevića Pregršt Šušnja, Split, 1900.

Slika 3. Ilustracije iz knjige Vicka Mihaljevića *Pregršt Šušnja*, Split, 1900.

„DUJE BALAVAC“

PRIREDJUJE ZA FOND LISTA,
SVOJ KOSTIMIRANI I KRABULJNI

DELIKANI BAL

U OPĆINSKOM KAZALIŠTU.

Tri najljepša kostima ili krabulje. dobiti će po jedan umjetnički dar. Jedna će dobiti svoj portret u bojama, izradjen po Meneghellu, a ostale po jednu sliku izradjene od Vidovića i Katunarića.

Slike biti će izložene koji dan prije. Za nacрте kostima, obratiti se uredništvu. Ko želi, da „Duje Balavac“ i dalje izlazi, neka svakako dodje na ples. □□

Izdavač i odgovorni urednik ANTE KATUNARIĆ u Splitu.

Tisak Splitske Društvene Tiskare.

GRAND HÔTEL BELLEVUE

SPLIT

Krasan vidik na more

Hôtel I. klase, opskrbljen sa najmodernijim konfortom

Najljepša kafana u gradu sa biljarom Restaurant i pivara

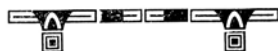
Moderno uredjene sobe od K 2.50 unapred.

Slike 4 i 5. Ilustrirane reklame iz časopisa *Duje Balavac*, Split, 1908. - 1923.

SPLIT -- Trg voća.

Najnovija moda šešira
Capeaux claques, cilindri
kape itd.

Jedino skladište poznate

Tvrtke D.ra Jägera

opskrbljeno svakovrsnim
majama uz izvorne tvorničke
cijene, davajući gg. mušterijama
osebni popust razmjern nabavi

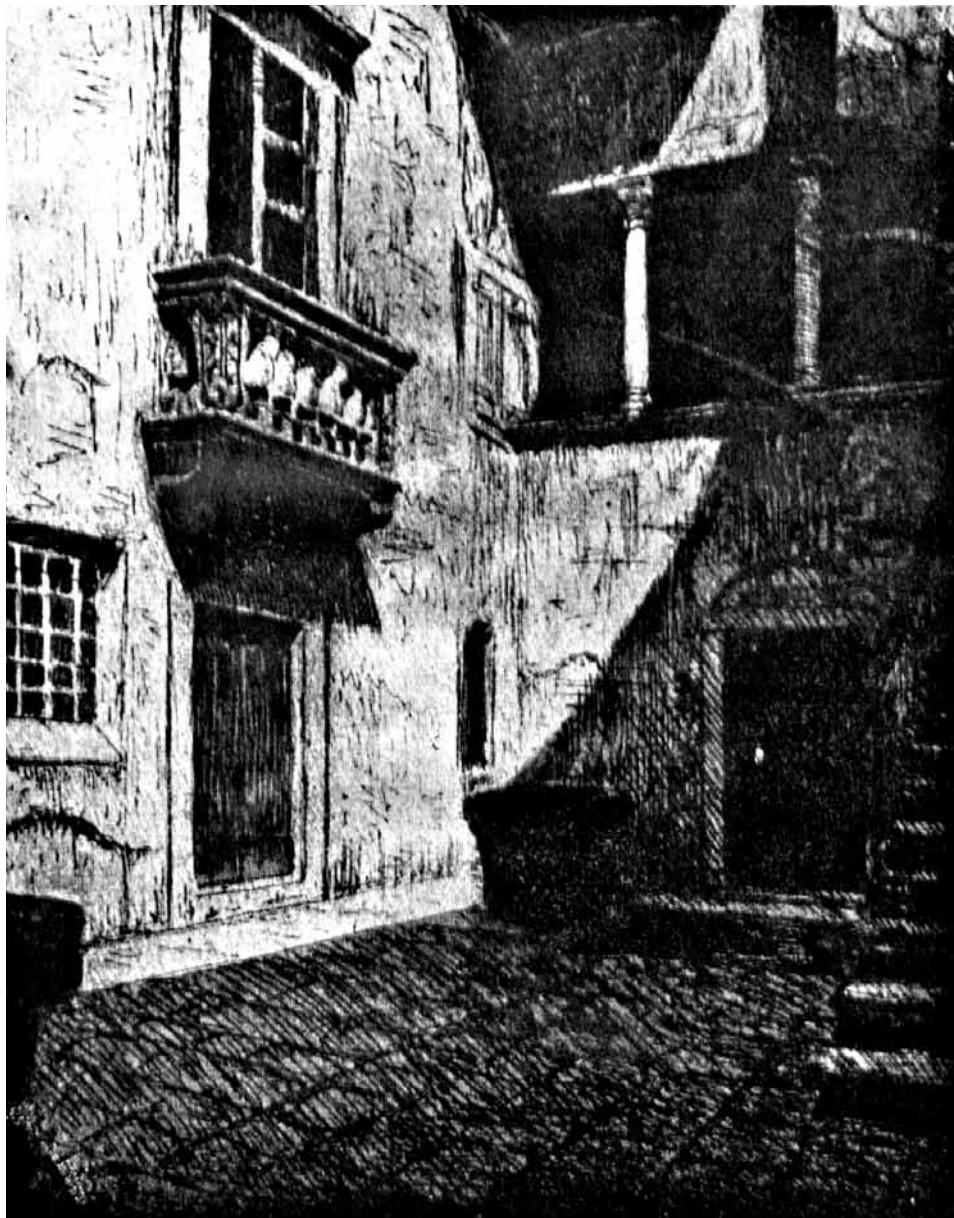
jedino u trgovini rukotvorina na
trgu voća, **SPLIT**

Slike 6 i 7. Ilustrirane reklame iz časopisa *Duje Balavac*, Split, 1908. - 1923.

Slike 8 i 9. Ilustrirane reklame iz časopisa *Duje Balavac*, Split, 1908. - 1923.

Slika 10. Ante Katunarić, Dvorište palače Augubio, bakropis, nedatirano

Slika 11. Ante Katunarić, Studija glave, bakropis i akvatinta, nedatirano